

40 години Обединено детско заведение 7 „Детелина“, София
40 Years Kindergarten 7 „Detelina“, Sofia

СОЦИАЛНО-ЛИЧНОСТНАТА ГОТОВНОСТ НА ДЕТЕТО ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА НОВАТА СОЦИАЛНА РОЛЯ – УЧЕНИК

Милена Джолова

Обединено детско заведение 7 „Детелина“, София

Резюме. Статията разглежда проблема с готовността на 6–7-годишното дете за постъпване в училище и социализацията му в условията на семейната среда.

Проведеният тренинг с родители на деца от подготвителна група е провокиран от споделени притеснения на родителите относно успешната социализация и социално-личностна готовност на техните деца за постъпване в първи клас.

Keywords: socialization, social and personal readiness, parental style of upbringing

Успешната социализация на 6–7-годишното дете изисква у него да се развият:

- умения за поемане на отговорност чрез усвояване на различни социални роли, подражавайки на своите родители;
- умения за осъзнаване на правилата и необходимостта от тяхното спазване чрез преминаване от свободни игри към игри с правила;
- умения за взаимодействие и преобразуване на действителността от позицията на активен субект с уникална индивидуалност.

Всяко дете постъпва в училище с различно ниво усвоени знания, умения, навици, но преди всичко то трябва да има мотивация за учене, формирана чрез взаимодействие в триадата учител–родител–дете, и успешно подбрани стилове на родителстване в условията на основния възпитателен фактор – семейството.

Защо е необходимо да говорим за социализация? Какво представлява тя и кои са нейните етапи? Как и защо родителите въздействат върху социализацията на детето си? Отговорите на тези и други въпроси търсихме в процеса на взаимодействие родител–учител по време на тренинга, генерирахме идеи и провокирахме критичното мислене у родителите на бъдещите първокласници.

Социално-педагогически тренинг на тема „Ролята на семейството за успешната социализация на детето и социално-личностната му готовност за постъпване в първи клас“

Цел на тренинга: стимулиране на личностната активност на родителите на ситуативно ниво и стартиране на процес на изграждане на екип, в който чрез използване на техники за споделяне на информация участниците в тренинга да се сдобият с увереност при реализиране на идеята за успешна социализация и социално-личностна готовност на техните деца за постъпване в първи клас.

Очаквани резултати:

1. В процеса на взаимодействие родител–учител участниците генерират идеи и изводи, свързани с темата на тренинга.

2. Участниците се приобщават към екипна работа за преодоляване на евентуалните си „затруднения“ във възпитанието на детето, лични нагласи, семейни стереотипи.

3. Провокиране на участниците към критично мислене и взимане на решения.

Предварителна подготовка: определяне на броя на родителите, изявили желание за участие в тренинга, и място на провеждането му; изготвяне на пакети с подкрепяща информация; изработване на ключови табла за отразяване на изказвания, мнения и изводи; изработване на работни листове и анонимни анкетни листове, в които участниците изказват мнения по въпроси по темата, определят ползата от проведения тренинг и които служат на водещия за обратна връзка.

Материали: постери, цветни маркери, химикалки, бели листове, ножици, лепило, работни и анкетни листове и др.

Ход на тренинга

1. Първо равнище, отговарящо на комуникативната страна на рефлексията

Учител-треньор: Образованието е процес, включващ обучение, възпитание и социализация. Много родители не разбират същността на социализацията като процес на формиране на социални качества, в който детето усвоява модел на общуване.

В тази възраст, на която са Вашите деца, детето е във втория етап на социализацията – „социално учене“. Членството в групата за игра се възприема като основна ценност. Формира се съзнание за груповост, екипност и умения и навици за колективно действие и съпричастност. Детето проявява лични стремежи и желания.

Социално-личностната готовност на децата за реализация на новата социална роля ученик е много тясно свързана със социализацията на детето. Ще засегнем стимулиращата роля на семейството в изграждането на положителна нагласа спрямо училището, при липсата на която се стига до трудна приспособимост на първокласника към училищните изисквания и до възникване на така наречената училищна фобия.

Всеки от родителите се представя с малко име, професия, брой деца и зодиакален знак. Написва първото си име на картончето, поставено на масата пред него, а от другата страна посочва своите очаквания от тренинга.

Запознаване на участниците с правилата на тренинга:

1. Приветства се всяко участие, няма критика!
2. Няма „правилни“ и „неправилни“ отговори!
3. Участниците сами правят изводи, взимат решения, генерират идеи!

Похвати: уточняващи и провокиращи въпроси по темата. Какво очакват да научат участниците от тренинга? Записване на очакванията върху индивидуални табелки.

Комункативно упражнение „ДА – НЕ“ с цел създаване на чувство на близост между родители и деца, приемане един друг, развиване на умения за общуване.

Родителите чрез поредно броене (първи, втори) се разделят на 2 групи – „деца“ и „родители“. Оформят се двойки родител–дете по случаен принцип. Детето и родителят от всяка двойка си опират гърбовете един в друг и поверително произнасят: „Да – Не“, „Не – Да“.

Размисъл: кое е по-лесно да се каже: „Да“ или „Не“?

2. Второ равнище, отговарящо на кооперативната страна на рефлексията **Дидактически метод:** психотехническа игра „Оценка и самооценка“.

Двете групи („родители“ и „деца“) избират по един говорител, който ще представя и обобщава мненията на членовете в групата. На всеки участник се дава комплект материали:

1. Списък №1 – Родителски стилове на възпитание (Baumrind, 1991). (Приложение 1)

2. Списък №2 – Поведенчески характеристики на деца (Baumrind, 1991). (Приложение 2)

3. Работна карта.

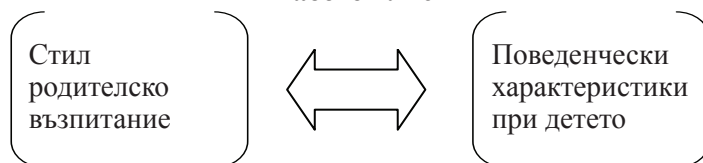
4. Ножица, лепило, маркери, химикалка.

Учител-треньор: Въмкваме се в различните стилове на поведение по различни поводи, но всеки от нас има преобладаващ стил, който използва в голяма част от времето, прекарано с детето. Внимателно прочетете и определете кой от изброените е Вашият преобладаващ стил? Изрежете и залепете на определеното място в работния картон.

Прочетете изброените групи поведенчески характеристики и определете към коя от тях се доближава поведението на детето Ви. Изрежете и залепете на определеното място в работния картон.

Не можете да правите микс от различни групи! Изрязва се най-близката до целта на задачата Ви група като цяло.

Работен лист

Вашият преобладаващ стил съответства ли на поведенческите характеристики на детето Ви?.....

Реалността покрива ли се с идеала Ви?

Ако не, можете да направите някои промени. Всичко е въпрос на преднамерени родителски грижи. Предложете какво ще промените:

3. Трето равнище, отговарящо на интелектуалната страна на рефлексията **Дидактически метод:** групов дискусия.

Учител-треньор: Моля, всеки да погледне дясната половина на работния си лист. Ще Ви прочета първото изречение от всяка група поведенчески характеристики на детето. Гледайте, слушайте и сравнете изречението с текста, който сте избрали:

Деца на авторитарните родители не са склонни към проява на социална отговорност, независимост и т.н. Моля, който се е самооценил в лявата половина на работния лист като авторитарен родител, да постави в двупосочната стрелка знак за равенство.

Деца на авторитетните родители са приятелски настроени към връстниците си, те са самостоятелни, енергични и ориентирани към постижения и т.н. Моля, който се е самооценил в лявата половина на работния лист като авторитетен родител, да постави в двупосочната стрелка знак за равенство.

Деца на компромисните родители са с нисък самоконтрол, неуверени в себе си и т.н. Моля, който се е самооценил в лявата половина на работния лист като компромисен родител, да постави в двупосочната стрелка знак за равенство.

Деца на пасивните родители са безразлични към собствения си външен вид, към преживяванията, свързани с околните хора и детската градина и т.н. Моля, който се е самооценил в лявата половина на работния лист като пасивен родител, да постави в двупосочната стрелка знак за равенство.

Останалите родители, чийто избор в двете половини на работния лист не съответства един на друг, моля да поставят в двупосочната стрелка знак за неравенство. Проверете чрез оригиналния текст, който ще Ви раздадем, в коя група на поведение сте поставили своето дете. Имате 5 минути за уточняване и моля, говорителите на всяка група да обобщят резултатите – брой равенства (родителският стил на поведение съответства на модела на поведение на детето) и брой неравенства (родителският стил на поведение не съответства на модела на поведение на детето).

Дискутиране и обсъждане защо се получава разминаване между родителската самооценка на стила на възпитание и оценката на поведенческата характеристика на детето – намеса на баби във възпитанието; друг стил на възпитание у другия родител и др.

Въпроси, които да се поставят за дискусия:

1. Реалността покрива ли се с идеала ми?

2. Какво обсъждам с детето си и интересувам ли се от преживяванията му през деня?

3. Къде греша?

4. Как мога да улесня процеса на социализация у детето си?

5. Как мога да подпомогна социално-личностната готовност на детето си за постъпването му в I клас?

Отговорите се записват на постер.

Сравняваме очакванията, записани върху табелките с имената, с отговорите, записани върху постера.

4. Четвърто равнище, отговарящо на личностната страна на рефлексията

Метод: анонимна анкета за пренос на знания и извличане на обратна информация.

АНКЕТА

Въпрос		Отговор
1.	Има ли желание детето Ви да бъде ученик и уверено ли е в себе си?	
2.	Поощрявате ли познавателните му интереси и как?	
3.	Признавате ли неговите постижения и подкрепяте ли желанието му за самостоятелност?	
4.	Имате ли у дома установени правила при разрешаване на конфликт?Посочете някое!	
5.	Има ли детето Ви изградени приятелства със свои връстници извън детската градина?	
6.	Смятате ли, че в предучилищна група детето трябва да се учи да чете и пише и ако да, защо?	
7.	Имате ли предпочитание относно определено учебно заведение за Вашия първокласник и защо?	

В заключение може да кажем, че социално-личностната готовност на детето за реализация на новата социална роля ученик е много тясно свързана със социализацията му. А както разбраха и родителите в края на тренинга, социализацията не е само възпитание на детето, а процес на формиране на социални качества, усвояване на модел на общуване. В този смисъл огромна е ролята на семейството за развитието на този процес. Родителите са тези, които трябва да изградят у детето положителна нагласа към училището, към учителите, учението и книгите. Те са тези, които да подкрепят и насърчават взаимоотношенията на разбирателство и търпимост с връстниците. Семейството трябва да създаде подходящата обстановка у дома, така че детето да бъде спокойно и с желание да тръгне на училище, защото в противен случай може да се стигне до трудна приспособимост на първокласника към училищните изисквания и до възникване на така наречената училищна фобия.

Приложение 1

Авторитарни родители. Прилагат изключителни ограничения и контрол. Наблягат върху упражняването на власт и стриктно спазване на наставленията им, ослабяйки се на принудителни методи, като заплахи и физически наказания в регулиране на дейността на децата си. Такива родители са по-малко грижовни към децата си.

Толерантни (компромисни) родители. Те по-малко ограничават децата си и предявяват по-малко изисквания към поведението им. Разрешават им да взимат самостоятелни решения за повечето дейности, като гледане на телевизия, време за лягане и хранене. Толерантните родители по-малко ограничават децата си и предявяват по-малко изисквания към поведението им. Разрешават им да взимат самостоятелни решения за повечето дейности.

Авторитетни родители. Авторитетните родители поставят изискванията си открито, опитвайки се да помогнат на децата си да разберат причината за своите искания. Обикновено изслушват внимателно децата си и умеят да насърчават диалога. Вярват във взаимното уважение, знаят кога да кажат „не“ и в същото време как да уважават детето си. Отнасят се с топлота и придружават ограниченията или наказанията с подробни обяснения.

Небрежни родители (пасивен стил на възпитание). Отличават се с пълна незаинтересованост от вътрешния свят на детето, неговото психическо състояние и преживявания. Детето е оставено само на себе си. Няма взискателност, но няма и поощрения. Може да има елемент на физическо пренебрегване – родителят да не показва обич нито с думи, нито с ласки. Тези родители са емоционално откъснати от децата си. Често отдават по-голямо значение на собствените си нужди и ги предпочитат пред тези на децата си.

Приложение 2

Децата на авторитарните родители не са склонни към проява на социална отговорност и независимост. Те изглеждат нещастни; момчетата са агресивни, а момичетата търсят възможност да се поставят под зависимост. Самоуважението е ниско, по-слабо е приспособяването при постъпване в училище. Агресията е изразена в по-висока степен, контактите с връстниците са слаби и по-ниски са постиженията в училище. Често покорни и стриктни, имат по-ниска социална компетентност, по-ниско самочувствие. Сприхави, чувствителни, нервни, капризни, избухливи, докачливи, склонни към конфликти деца. Развиват чувство на вина, страх от наказание и обикновено слаб самоконтрол (ако въобще се развие самоконтрол).

Децата на авторитетните родители са приятелски настроени към връстниците си, самостоятелни, енергични и ориентирани към постижения. Проявяват по-високо ниво на самоконтрол. Деца, предимно щастливи, способни и успешни. Инициативни и любознателни, опитват се да се обосноват, не налагат задължително своето мнение, отговорни са към задълженията си.

Те лесно усвояват социално приемливото и одобрено от обществото поведение. Те са твърде енергични и са уверени в себе си.

Деца на компромисните родители – с нисък самоконтрол, неуверени в себе си. Страхуват се от критика, от това, да привличат вниманието на околните. Избягват да изразяват собствено мнение, изслушват похвалата по свой адрес със стеснение. Боят се, че няма да успеят да изпълнят поставената задача достатъчно добре и от това изпадат в състояние на безпокойство и тревога. Считайки себе си по-лоши от останалите и бояйки се от отхвърляне, те трудно намират общ език с връстниците си. Имат проблеми със спазването на правила не само външи, но и извън дома. Трудно усвояват обществените норми за поведение, имат слаб самоконтрол и чувство за отговорност. Деца с всички сили ще избягват новото, неочакваното, неизвестното, защото се притесняват да не изберат грешния път.

Деца на небрежните родители – безразлични към собствения си външен вид, към преживяванията, свързани с околните хора и детската градина. По-ниско самоуважение, висока агресивност и нисък самоконтрол над импулсивното поведение. Имат ниско самочувствие и са по-некомпетентни от своите връстници.

ЛИТЕРАТУРА

- Иванов И. (2004). *Теории за образованието*. Шумен: УИ „Епископ Константин Преславски“
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*

SOCIAL - PERSONAL PREPAREDNESS OF THE 6-7 YEAR OLDS FOR IMPLEMENTATION OF THE NEW STUDENT'S SOCIAL ROLE

Abstract. The article considers the problem of readiness of 6-7 years old children to enroll in school and socialization in a family environment. Attaches the conducted training with parents of 6-7 years old children, which was prompted by the new law on pre-school, and school education, and parents' concerns about the successful socialization and social and personal readiness of their children for school entry.

Milena Djolova

Headmaster

✉ Kindergarten „Detelina“

44, Deyan Belishki Str.

Sofia, Bulgaria

Email: milena_djolova@abv.bg